

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ЗМІСТУ ВАРІАТИВНОГО СКЛАДНИКА ПРОФІЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Мачаха,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу технологічної освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна,
e-mail: tmachacha@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-6679-4577

У статті подано методологічні орієнтири формування змісту варіативного складника профільної технологічної освіти, зокрема навчальних програм курсів за вибором. Означено роль вчителя в цьому процесі. Обґрунтовано компетентнісний, культурологічний і інтеграційний підходи до розробки навчальних програм інтегрованих курсів, розкрито критерії добору їх змісту. Доведено доцільність структурування змісту на культурологічних засадах, зважаючи на чинники успішного виконання проєктів. Визначено рівні інтеграції технологічного профільного навчання – ціннісно-смысловий, змістовий, операційно-діяльнісний. Означено процес проєктування навчальної програми інтегрованого курсу в межах змісту варіативного складника профільної технологічної освіти на прикладі авторської навчальної програми «Проєктування виробів в етностилі», що допоможе вчителю самостійно розробляти авторську програму курсу за вибором.

Ключові слова: профільна технологічна освіта; зміст варіативного складника технологічної освіти; інноваційні підходи; інтегровані курси; критерії добору змісту.

Постановка проблеми. Те, що світ стрімко змінюється, а система освіти, зокрема і технологічна, не встигає вчасно реагувати на ці зміни, визнає освітянська спільнота у всьому цивілізованому світі. Яким повинен бути зміст сучасної технологічної освіти в умовах, що постійно змінюються і наскільки він буде актуальним через десятиріччя – залишається проблемою для наукових досліджень і дискусій, постійного уточнення і доповнення відповідно до вимог педагогічної практики.

Одним із ключових пріоритетів Нової української школи Міністерство освіти і науки України визначає проблему розбудови старшої профільної школи. Наріж-

ним каменем реформування освітньої системи вважають успішного вчителя, а покращення якості освіти пов'язують з підвищенням рівня викладання.

Важливою чинною нормою у реалізації варіативності змісту технологічної освіти є право вчителя самостійно розробляти і погоджувати в установленому порядку тематику і зміст курсів за вибором [1, с. 4]. Постає питання, чи готовий вчитель самостійно розробляти навчальні програми? Практика і досвід української системи освіти та інших країн показує, що ні – не готовий.

Для підвищення рівня викладання учитель повинен опиратися не лише на рівень власного професіоналізму, він повинен робити те, що є правильним з огляду на його глибоке розуміння ефективної професійної практики [2, с. 97]. А тому для підвищення фаховості, вчителю потрібно запропонувати варіанти з практик, визначених як ефективні, забезпечити його методологічними орієнтирами, дидактичними інструментами, зокрема і підходами, які допоможуть самостійно вибудовувати логіку структурування і добору нового змісту, визначити тематику курсів за вибором з врахуванням запитів учнів, територіальної громади, можливостей школи.

Аналіз останніх досліджень. У статті використані різні підходи до структурування і формування змісту технологічної освіти, які досліджуються вченими відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України – В. В. Вдовченком, Т. С. Мачачею, А. М. Тарарою, В. І. Туташинським, зокрема і підходи заявлені у чинному Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти – особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний та проєктно-технологічний [3]. Цінними також є дослідження В. В. Юрженка фрактальності конструкції знаннево-спосібного підходу при визначенні структури змісту технологічної освіти [4]. В. В. Шешенко відстоює позиції техніко-технологічного підходу [5]. На актуальності дослідження методологічних основ розробки змісту з опорою на конкретні освітні концепції наголошує академік О. Я. Савченко [6].

Автор статті у своїх дослідженнях спирається на концептуальні засади культурологічного змісту технологічної освіти, яка визначає зміст як педагогічно адаптовану модель соціального досвіду людства в контексті проєктно-технологічної культури організації виробництва [7], [8].

Метою статті є визначення методологічних орієнтирів формування змісту варіативного складника профільної технологічної освіти, обґрунтування інноваційних підходів до проєктування навчальних програм інтегрованих курсів за вибором, розкриття критеріїв добору їх змісту.

Виклад основного матеріалу. Завершений цикл формування змісту технологічної освіти відбувається на п'ятьох рівнях. Проєктується зміст на трьох рівнях – загального уявлення (допредметний мінімум змісту освіти, Державний стандарт освіти, типові освітні програми), навчального предмета (навчальні програми), навчального матеріалу (підручники, посібники тощо), а реалізовується на

двох наступних – педагогічної дійсності (в процесі навчання конкретної школи) та особистісному (освітні надбання учня на основі суб'єктного досвіду) [7, с. 107].

Відповідно до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженої наказом № 408 Міністерства освіти і науки України від 20. 04. 2018 р. [1], зміст профільної середньої технологічної освіти забезпечується системою окремих предметів і курсів:

- інваріантного складника – обов'язкового для вивчення всіма учнями, які обрали *вибірково-обов'язковий предмет* «Технології», що вивчається на рівні стандарту та *профільний предмет*, що вибирається із переліку шістнадцяти запропонованих міністерством спеціалізацій на профільному рівні [9];
- варіативного складника, що формується за рахунок *курсів за вибором* – спеціальних і факультативних.

Інваріантний складник змісту профільної середньої технологічної освіти забезпечений навчальними програмами, затвердженими грифом МОН України, а на рівні стандарту – ще й підручниками. Навчальних програм варіативного складника, розроблених і рекомендованих/схвалених для використання недостатньо, щоб задовольнити запити вчителів і учнів. І хоча, відповідно до положень Типової освітньої програми, курси за вибором можуть розроблятися вчителями і використовуватися в освітньому процесі після погодження в установленому порядку – вчителі ще не готові і не використовують цю норму.

Курси за вибором можуть бути різними за призначенням:

- відображати специфіку конкретного профілю навчання і визначати його сутність;
- доповнювати, поглиблювати зміст окремих розділів профільних і непрофільних предметів, містити додаткові споріднені розділи, що не включені до навчальних програм;
- знайомити учнів із галузями знань, не представленими в змісті окремих предметів, але орієнтованими на комплекс можливих професій у руслі обраного профілю навчання;
- задовольняти пізнавальні інтереси, професійні та освітні потреби учнів у галузях, які загалом не пов'язані з обраним профілем навчання.

Для того, щоб вчитель цілковито реалізував своє право вибирати разом з учнями тематику курсу в контексті їхнього життя, професійних запитів, пізнавальних інтересів, а також самостійно розробляти навчальну програму курсу за вибором, йому треба дати ефективні інструменти, забезпечити критеріями його добору, методологічними орієнтирами – розумінням нових підходів до структурування і формування змісту сучасної технологічної освіти.

Підвищення якості системи освіти Нової української школи пов'язується з реалізацією *компетентнісного підходу* до оновлення змісту, спрямовано-

го на досягнення інтегрованого результату освіти, присвоєного особистістю. Зміст варіативного складника профільної середньої технологічної освіти має вагомий компетентнісний потенціал. Основними вимогами компетентнісного підходу в межах технологічної освітньої галузі є: практичне застосування учнями набутих інтегрованих знань, наскрізних і предметних умінь, способів проектно-технологічної діяльності в нових ситуаціях; розв'язання реальних життєвих проблем створеними продуктами за алгоритмом проектно-технологічної діяльності у взаємодії і координації дій з іншими; системний розвиток особистості, набуття освітнього, соціального й професійного досвіду, застосування його у невизначених ситуаціях.

Компетентнісна спрямованість надає змісту і процесу технологічного профільного навчання предметно-діяльнісного, практико-орієнтованого характеру, забезпечує формування предметної проектно-технологічної, ключових компетентностей та наскрізних умінь, визначених 12 статтею Закону про освіту [10], досягнення наперед визначених, очікуваних освітніх результатів.

Культурологічний підхід дає розуміння змісту сучасної технологічної освіти як педагогічно адаптованої моделі соціального досвіду людства в контексті проектно-технологічної культури організації виробництва в різних його сферах. Важливою одиницею такого змісту є універсальні способи, творчої за своєю сутністю, проектно-технологічної діяльності як фундаментального об'єкту змісту сучасної технологічної освіти.

Досягнення визначених нормативними документами цілей та очікуваних результатів, успішна трансляція досвіду культури організації педагогічно адаптованого виробництва в особистісний освітній досвід учнів забезпечується структуруванням змісту технологічної освіти за чотирма основними структурними елементами культурологічного змісту технологічної освіти:

- досвід пізнавальної діяльності – у формі набутої адаптивної системи знань про природу, суспільство, культуру, основи виробництва, матеріалознавства, машинознавства, графічної грамоти; способи проектування, технології реалізації спроектованого об'єкту, оцінювання, самооцінювання і презентації результатів проекту, прогнозування соціальних наслідків їх застосування; види декоративно-ужиткових мистецтв тощо;
- досвід репродуктивної діяльності – у формі умінь і навичок діяти за зразком; відтворення наперед визначених способів оброблення інформації, енергії, конструкційних матеріалів з використанням відповідних засобів праці;
- досвід творчої діяльності – у формі здатності приймати нестандартні рішення в проблемних ситуаціях; організовувати процес проектування, технології реалізації спроектованого об'єкту, оцінювання результатів власної

- проектно-технологічної діяльності; розв'язувати інформаційно-дослідницькі, дизайнерські, конструкторські і технологічні завдання в нових умовах;
- досвід емоційно-ціннісних ставлень – у формі особистісно й соціально значущих орієнтацій, цінностей, мотивацій [8, с. 63].

Вагомим у розбудові Нової української школи є *інтеграційний підхід* до оновлення змісту навчання у контексті життя учнів. Інтеграція технологічного профільного навчання відбувається на трьох рівнях – ціннісно-смысловому, змістовому, операційно-діяльнісному.

Ціннісно-смысловий рівень інтеграції навчання передбачає наповнення змісту технологічної освіти загальнолюдським, національним, регіональним, особистісним духовно-ціннісним потенціалом. Процес вивчення інтегрованих курсів за вибором базується з одного боку на інтеграції психічних процесів особистості учня – вольових, емоційних, інтелектуальних, інтуїтивних, що забезпечує формування цілісності знання через способи проектно-технологічної діяльності у контексті їхнього життя, з іншого – інтеграції фізіологічних, соціальних, творчих, естетичних і духовних потреб, що забезпечує позитивну мотивацію учіння, структурування особистісних цінностей.

Зміст варіативного складника профільної середньої технологічної освіти за своєю сутністю є інтегрованим, міжпредметним – він не розглядає лише якусь окрему предметну галузь, а об'єднує знання, забезпечує взаємозв'язок змісту різних освітніх галузей та навчальних предметів для системного й поглибленого опанування національно, соціально, професійно і особистісно значущих тем, які обов'язково повинні мати проблемний характер.

Інтеграція універсальних способів проектно-технологічної діяльності організовує навчання, забезпечує успішну реалізацію інтегрованого змісту, формування наскрізних умінь і ключових компетентностей. Проектно-технологічна діяльність як завершений цикл навчального проекту окрім способів, інтегрує визначені філософами і психологами основні види діяльності – пізнавальну, ціннісно-орієнтовану, перетворювальну (проектувальну і практичну), комунікативну, естетичну.

Ключовою характеристикою інтеграції технологічного профільного навчання є його спрямованість на формування цілісної картини світу, розуміння процесів виробничої сфери для знаходження особистісних смислів у процесі учіння, самоідентифікації і самовизначення.

На основі вимог чинного Державного стандарту базової і повної загальної освіти [11], компетентнісного, інтеграційного і культурологічного підходів пропонуємо *десять критеріїв* добору змісту інтегрованих курсів за вибором варіативного складника змісту профільної середньої технологічної освіти (таблиця 1).

Критерії добору змісту для інтегрованих курсів за вибором варіативного складника змісту профільної середньої технологічної освіти

№	Критерії
1	Врахування доцільності, актуальності і перспективності у виборі проблематики курсу
2	Збалансованість загальнолюдських, національних, соціокультурних, освітніх і професійних цілей у змісті курсу
3	Визначення суттєвого в змісті курсів – фундаментальних освітніх об'єктів, явищ, понять, які системно об'єднують науково і практично значущі знання різних навчальних предметів у контексті теми курсу та є основою самостійного виконання проєктів у партнерській взаємодії з іншими
4	Вибудовування логіки гармонійного розвитку творчих здібностей учнів у логіці розгортання навчального матеріалу на основі алгоритму завершеного циклу проєктно-технологічної діяльності в контексті професійного виду діяльності
5	Цілісне відображення сучасних форм організації виробництва, а саме – проєктування, технології реалізації спроектованого, рефлексії процесу і результатів власної діяльності
6	Відповідність тематики навчального матеріалу наявному освітньому досвіду учнів та їхнім віковим можливостям
7	Можливість розв'язання реальних життєвих проблем, свободи вибору видів і способів проєктно-технологічної діяльності, побудови індивідуальних освітніх траєкторій
8	Достатня кількість навчального часу для реалізації змісту курсу, виконання проєктів в його межах
9	Відповідність змісту матеріальному забезпеченню школи з врахуванням перспектив її розвитку – можливість створення освітніх середовищ: інформаційно-комунікаційного, проєктування, техніки й технологій, соціалізації
10	Відображення інструментарію формувального і компетентнісного оцінювання і самооцінювання результатів процесу учіння для подальшого удосконалення набутого освітнього й професійного досвіду

Процес проєктування навчальної програми курсу вчителю варто почати з вибору проблеми навчання – формулювання його теми в певній сфері професійної діяльності: технічній, сервісній, декоративно-ужитковій тощо.

Вибір теми зумовлюється запитамі учнів, їхніми пізнавальними і професійними інтересами та потребами, а також наявними ресурсами соціокультурного та освітнього середовища кожної конкретної школи.

Ситуація вибору сприяє формуванню позитивної мотивації, що є однією з основних умов для реалізації потенціалу творчої діяльності в процесі навчання, побудови індивідуальних освітніх траєкторій.

Тема курсу повинна передбачити оволодіння достатньо широким, логічно й цілісно завершеним діапазоном базових, спеціалізованих, професійно значущих

і прикладних знань, які формують цілісне уявлення про вибрану сферу виробничої діяльності, її взаємозв'язки з людиною, природою, суспільством, національною культурою тощо. Все це важливо для самопізнання, об'єктивованого вибору подальшого освітнього і професійного шляху.

Далі визначається кількість годин на вивчення обраної теми інтегрованого курсу. Це може бути 17, 35 або 70 навчальних годин. Не рекомендується одно-годинне тижневе вивчення курсу, тому доцільно планувати його вивчення концентровано – впродовж чверті, семестру, навчального року, залежно від кількості навчальних годин на його вивчення.

Наступним кроком є визначення структури і змісту навчальної програми інтегрованого курсу. Пропонуємо таку орієнтовну структуру програми: «Пояснювальна записка», «Тематичний план», «Програма», «Список рекомендованої літератури».

У пояснювальній записці варто зазначити призначення програми, мету вивчення курсу, його завдання. У загальній частині пояснювальної записки відобразити концептуальні ідеї формування змісту навчальної програми, її структуру, коротку характеристику вступу і її розділів, особливості організації процесу навчання курсу за вибраною тематикою.

Обов'язковою умовою сучасної технологічної профільної освіти є виконання учнями особистісно і соціально значущих проєктів в межах обраного курсу. Успішність виконання проєктів забезпечується такими головними чинниками:

1. Формування позитивної мотивації навчання, потреби учнів у самовираженні, самоактуалізації – свідомого здійснення власного творчого потенціалу у сфері обраного виду професійної діяльності.

2. Оволодіння базовими знаннями, вміннями, навичками в обраній тематичі курсу.

3. Усвідомлене застосування способів проєктно-технологічної діяльності: проєктування, технології реалізації спроектованого, рефлексії, а також об'єктивованого оцінювання і самооцінювання освітніх результатів, їх презентації, рекламування і реалізації.

Зважаючи на ці чинники, навчальну програму курсу доцільно структурувати за двома складниками – інваріантним, обов'язковим для опанування базовими знаннями з тематики курсу на компетентнісній основі та варіативним, орієнтованим на застосування отриманих знань у вибраному для виконання проєкту за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності.

Пропонуємо для зразка складові авторської навчальної програми курсу «Проектування виробів в етностилі», яка має гриф МОН України [12]. Її тематичний план відображає загальну структуру програми, інваріантну і варіативну складові, містить назву розділів, послідовність вивчення навчальних тем, орієнтовану кількість навчальних годин на їх вивчення, етапи тематичного оцінювання (таблиця 2).

Тематичний план

Назва розділів	Орієнтовна к-сть год
Інваріантна частина	(20)
Вступ	2
Розділ I. Стиль як засіб творчого вираження людини, спільноти митців, народу	9
Тема 1. 1. Основні поняття мистецтва стилю. Різновиди стилів у мистецтві.	
Тема 1. 2. Етнічний стиль регіонів світу як прояв національної культури.	
Тема 1. 3. Український етнічний стиль.	
Тема 1. 4. Декоративно-ужиткове мистецтво як основа проєктування виробів в етностилі.	
Тема 1. 5. Професії у сфері проєктування виробів в етностилі. Проєктування майбутньої професійної діяльності.	
<i>Тематичне оцінювання</i>	
Розділ II. Основи проєктування виробів в етностилі	9
Тема 2. 1. Сфери виробництва і застосування виробів в етностилі.	
Тема 2. 2. Засоби художньої виразності композиції виробу в етностилі.	
Тема 2. 3. Основи колористики.	
Тема 2. 4. Орнамент в українській національній культурі.	
Тема 2. 5. Творчі методи проєктування виробів в етностилі.	
Тема 2. 6. Проєктування власного стилю. З історії стилів в одязі.	
<i>Тематичне оцінювання</i>	
Варіативна частина	(15/50)
Модуль I. Інтер'єрні вироби в етностилі.	
Модуль II. Іграшки та обереги в етностилі.	
Модуль III. Елементи одягу в етностилі.	
Модуль IV. Аксесуари в етностилі тощо.	
Модулі, визначені вчителем.	
<i>Всього</i>	(35/70)

За цією програмою учні виконують проекти в межах обраного модуля її варіативної складової. З розподілу навчальних годин зрозуміло, що курс «Проектування виробів в етностилі» може бути реалізований за 35 або 70 навчальних годин.

З фрагменту поданої в таблиці 3 навчальної програми бачимо, що її структура містить два стовпці – «Очікувані результати навчання», що розподіляються за знанневим, діяльнісним і ціннісним компонентам та «Зміст навчального матеріалу», що відображає логічну послідовність навчального матеріалу.

Таблиця 3

Програма. Проектування виробів в етностилі

ІНВАРІАНТНА ЧАСТИНА	
Очікувані результати навчання (компетенції)	Зміст навчального матеріалу
Вступ	
<p>Знанневий компонент <i>Обговорює</i> мету вивчення спецкурсу. <i>Характеризує</i> джерела інформації про автентичні вироби та вироби в етностилі. <i>Визначає</i> причини популярності виробів в етностилі, попит на них. <i>Називає</i> місцевих народних майстрів декоративно-ужиткового мистецтва.</p> <p>Діяльнісний компонент <i>Узагальнює і систематизує</i> особистий освітній досвід з предмета навчання. <i>Добирає</i> форми і засоби представлення реліквій декоративно-ужиткового мистецтва та сучасних виробів в етностилі. <i>Використовує</i> цифрові пристрої для створення електронних матеріалів про реліквії декоративно-ужиткового мистецтва та народних майстрів місцевого регіону.</p> <p>Ціннісний компонент <i>Обговорює</i> актуальність створення нових виробів в етностилі для розвитку й розбудови української держави. <i>Виявляє й оцінює</i> власний рівень предметної проектно-технологічної компетентності</p>	<p>Ознайомлення з метою, завданнями і змістом навчальної програми спецкурсу «Проектування виробів в етностилі».</p> <p>Етностиль в історичному і соціокультурному просторі України. Витвори народних майстрів – взірці для проектування виробів в етностилі.</p> <p>Виявлення особистого рівня сформованості проектно-технологічної компетентності. Відвідування виставок, музеїв, зустрічі з майстрами, які створюють вироби в етностилі.</p> <p><i>Практична робота:</i> Розробка буклету, презентації, відеоролика тощо з інформацією про народних майстрів і створених ними реліквій</p>
Розділ 1. Стиль як засіб творчого самовираження людини, спільноти митців, народу	

Особливістю реалізації проектно-технологічного навчання варіативного складника профільної технологічної освіти на рівні педагогічної дійсності є те, що знання не даються учням у готовому вигляді, а задаються у формі реальної

проблемної ситуації. Це спонукає до заглиблення у контекст, суттєві й смислові аспекти того, що вони роблять, надає нового змісту всім складовим діяльності – мотивації, меті, змісту, засобам, результатам. За таких умов учень знаходиться в центрі процесу навчальної діяльності, стає її суб'єктом. Оволодіння знаннями, вміннями й способами діяльності відбувається в процесі набуття суб'єктного освітнього досвіду у взаємодії і координації дій з іншими.

Висновки та перспективи дослідження. Запропоновані підходи до формування змісту варіативного складника профільної технологічної освіти обумовлені проблемним характером самого життя, мінливою сучасною практикою та закономірностями розвитку творчої особистості, зокрема її мисленням, інтересом і волею. Їх основою є створення умов для реалізації творчого потенціалу особистості кожного учня в проектно-технологічній діяльності, в якій формуються ключові та предметна проектно-технологічна компетентності. Розвиток цих компетентностей не є самоціллю, а засобом самоідентифікації, самовираження і самовизначення, побудови індивідуальних освітніх траєкторій, віднаходження трудової діяльності, спорідненої здібностям учнів, що забезпечить можливість свідомо вибирати подальший освітній і професійний шлях, ефективно долучатися до процесів проектування і технологій реалізації спроектованого продукту в обраній сфері професійної діяльності.

Подані у статті результати досліджень не вичерпують проблеми формування змісту сучасної технологічної освіти. На часі дослідження взаємозв'язків предметної проектно-технологічної компетентності з ключовими компетентностями і наскрізними вміннями, розроблення діагностики рівнів сформованості проектно-технологічної компетентності, як основного результату технологічного навчання на різних рівнях освіти.

Література

1. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільної середньої освіти) : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 №408. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>.
2. Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття. Львів: Літопис, 2018. 296 с.
3. Тарара А. М., Мачача Т. С., Туташинський В. І., Вдовченко В. В. Проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі. *Колективна монографія*. Інститут педагогіки НАПН. К. : Педагогічна думка. 2017 р. 361 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/712425/>.
4. Юрженко, В. В. Культуровідповідність і фрактальність як методологічні принципи визначення змісту й структури освітньої галузі «Технологія» для основної школи. *Проблеми трудової і професійної підготовки : наук.-метод. зб.* Слов'янськ : СДПУ, 2009. Вип. 14. С. 3–9.

5. Стешенко В.В. Основні підходи до визначення змісту і структури технологічної освіти в Україні. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету*. Бердянськ : БДПУ, 2011. – № 3. – 340 с.
6. Савченко О. Розвивальний потенціальний змісту освіти у 12-річній школі. *Шлях освіти*. №2 (48). 2008. С. 2–7.
7. Мачача Т. С. Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти. *Український педагогічний журнал*. 2016. №3 С. 105-114.
8. Мачача Т. С., В. В. Юрженко Стратегії розвитку технологічної освіти в середній загальноосвітній українській школі: наскрізність змісту і структури. *Український педагогічний журнал*. 2017. Вип. 2. С. 58-68.
9. Навчальні програми для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
10. Закон України про освіту. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, №38-39, с.380.
11. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р., документ №1392, чинний. *Офіційний вісник України*. 17 лютого 2012 року, №11.
12. Мачача Т. С. Технології. Профільний рівень. 10-11 класи. Курс за вибором «Проектування виробів в етностилі». *Навчальна програма закладів загальної середньої освіти*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-kursiv-za-viborom-fakultativiv>.

References

1. Typical educational program of institutions of general secondary education of the III degree (profile secondary education): approved. Order No. 408 of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 20, 2018 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-classic>. (in Ukrainian)
2. Andreas Schleicher. The best class in the world: how to build a 21st century education system. Lviv: Chronicle, 2018. 296 p. (in Ukrainian)
3. Tarara A.M., Machacha T.S., Tutashinsky V.I., Vdovchenko V.V. Designing the content of profile teaching of technology in high school. Collective monograph. Institute of Pedagogy NAPS. K.: Pedagogical thought. 2017 361 p. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/712425/>. (in Ukrainian)
4. Yurzenko V.V. Cultural conformity and fractality as methodological principles for determining the content and structure of the educational field “Technology” for primary school. Problems of labor and vocational training: scientific-method. Sat. Sloviansk: SDPU, 2009. Issue no. 14. P. 3–9. (in Ukrainian)
5. Steshenko V.V. Basic approaches to determining the content and structure of technological education in Ukraine. Collection of scientific works of Berdyansk State Pedagogical University. Berdyansk: BSPU, 2011. - №3. - 340 p. (in Ukrainian)
6. Savchenko O. Developmental potential content of education in a 12-year school. The way of education. No. 2 (48). 2008. pp. 2–7. (in Ukrainian)
7. Machacha T.S. Theoretical and methodological foundations of technological education content design. *Ukrainian Pedagogical Journal*. 2016. №3 P. 105-114. (in Ukrainian)

8. Machacha T.S., VV Yurzhenko Strategies for the development of technological education in secondary school of Ukraine: the cross-cutting of content and structure. Ukrainian Pedagogical Journal. 2017. Vol. 2. P. 58-68. (in Ukrainian)
9. Curriculums for 10-11 grades of secondary schools. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>. (in Ukrainian)
10. Law of Ukraine on education. Verkhovna Rada (BBR) Bulletin, 2017, No. 38-39, p.380. (in Ukrainian)
11. State standard of basic and complete general secondary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011, document No. 1392, in force. Official Bulletin of Ukraine. February 17, 2012, No. 11. (in Ukrainian)
12. Machacha T.S. Technologies. Profile level. Forms10-11. Course by choice." Ethnic Style Design". General secondary education curriculum. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-kursiv-za-viborom-fakultativiv> (in Ukrainian).

Татьяна Мачача, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, старший научный сотрудник отдела технологического образования Института педагогики НАПН Украины, г. Киев, Украина

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО СОДЕРЖАНИЯ ВАРИАТИВНОЙ ЧАСТИ ПРОФИЛЬНОГО ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье определены методологические ориентиры формирования содержания вариативной части профильного технологического образования, в частности учебных программ курсов за выбором. Отмечена роль учителя в этом процессе. Доказана целесообразность структурирования содержания на культурологических основаниях с учетом факторов успешного выполнения проектов. Обоснованы компетентностный, культурологический и интеграционный подходы к разработке учебных программ интегрированных курсов, раскрыты критерии подбора их содержания. Установлены уровни интеграции технологического профильного обучения – ценностно-смысловой, содержательный, операционно-деятельностный. Обозначен процесс проектирования учебных программ интегрированных курсов на примере учебной программы «Проектирование изделий в этностиле» автора статьи.

Ключевые слова: профильное технологическое образование, содержание вариативной части технологического образования, интегрированные курсы, критерии подбора содержания.

Tetiana Machacha, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher at the Technological and Pre-Professional Education Department of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF FORMING THE CULTURAL CONTENT OF THE VARIABLE COMPONENT OF PROFILE TECHNOLOGICAL EDUCATION

The article presents methodological guidelines of forming the variable component of the content of profile technological education, in particular the training programs of courses by choice. The role of the teacher in this process is outlined. Competent, cultural and integration approaches to the development of training programs of integrated courses are substantiated, the criteria for selecting their content are revealed. The main requirement of a competence-based approach is the practical application by pupils acquired integrated knowledge, cross-cutting and subject skills, ways of project and technological activity in new situations, solving the real life problems by created products. The expediency of structuring the content on a cultural basis has been proved, taking into account the factors of successful implementation of the projects. The cultural approach gives an understanding of the content of modern technological education as a pedagogically adapted model of social experience of humanity in the context of the project and technological culture of production organization. The levels of integration of technological profile training – value semantic, content, operational-activity are determined. The value-semantic level of integration of education implies the filling of the content of technological education with human, national, regional, personal spiritual and value potential. The integrated content of the variable component of the specialized secondary technological education does not consider only some particular subject area, but integrates knowledge, provides the interconnection of the content of different educational branches and subjects for systematic and in-depth mastering of nationally, socially, professionally and personally important topics, which must be problematic. Integration of universal methods of project and technological activity organizes training, provides successful implementation of integrated content, formation of cross-cutting skills and key competences. The process of designing the integrated course training program within the content of the variable component of the profile technological education on the example of the author's training program "Designing products in ethnic style" is outlined, which will help the teacher to develop independently the author's program of the course by choice.

Keywords: profile technological education; content of the variable component of technological education; innovative approaches; integrated courses; content selection criteria.